

սոսի» — թերթ 78բ —: Նոյն էջի յատակի լուսանցքին վրայ կարծիր մեկանով գրե-
աւած է «զինչ յաւրինակն գտի զայն գրե-
ցի»... (յաջորդ տողը անընթեռնելի է):
Իսկ թերթ 79ի յատակը դարձեալ գրուած է. — «Աւրինակն ծառ էր եւ կրկին գրեցի
և ինն տող զայն միաճղի զի տեղս վճա-
րեցաւ թէ դժար թուի դու չըջէ զթուղթս
յետ և ի նշանածն սկսիր և կարգաւ և մի
մեղադրեր»:

«Աւրինութիւն ջրոյ զոր ասացեալ է
Տեառն Բաբայի արեւիկայոցսի Կեսարու
Կապաղովկեցոյ: Աղաւթք»:

«Քալոց մ. Շողակարին զոր ետես սուրբ
... (ցեցը կերած է) զոր ի հիմնարկութիւն
եկեղեցոյ»:

Ձեռագրիս վերջաւորութեան կայ հե-
տեւել յիշատակարանը, որուն թուականը
չատ աւելի ուշ է քան ձեռագրի գրու-
թեան թուականը և որ կը պատկանի
մասեանը վերակազմողին. —

«Զվերջին կազմող սուրբ աւետարանիս
զմտթէս եպիսկոպոսն յիշեցէք առ Բրիտ-
տոս, որ կրկին նորագեցի ՌՃԴ : ... —
յիշատակարանը կը շարունակուի ննջեց-
եալներու անուններ յիշելով — :

ԶԵՌԱԳՐԻՍ ԹՈՒԱԿԱՆԸ. — Առաջին յի-
շատակարանէն յայտնի է գրողը: Երկրոր-
դէն կը հասկնանք Կիլիկեան շրջանին
գրուած ըլլալը «յամի եւթնհարիւրերորդի
... և սկսեալ վեցերորդի թուարեութեան հայոց տոմարիս», որ հաւանաբար
պէտք է մօտաւորապէս ընդունիլ 700 +
551 = 1251 — անշուշտ քիչ մը աւելի ուշ —:
Յիշեալ Կոստանդին Ա. Կաթողիկոսին,
Ժամանակակից Հեթում Ա. Կիլիկիոյ թա-
գաւորի, թուականը (1221 — 1267) լուա-
պէս կը յարմարի մեր վերեւ հնթագրած
թուականին՝ 1251, որ իր կարգին հիմնը-
ւած է երկրորդ յիշատակարանի ակնար-
կութեան վրայ:

ԶԱԼԷՆ ՎՐԴ. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ

Ֆիլասելիա

Hbr 3 ՈՒ ԺԶ. 4Ի ՄԷԶ

Երբայերէն բառարանները և մեկնու-
թիւնները Յսրի վրայ, մեծ դժուարու-
թեան կը հանդիպին ջանալով բացատրել
Յսրի ԺԶ. 4ի⁽¹⁾ 'ahbîrâ 'alêkem b'millim
նախադասութիւնը: Բացի կամայական և
հեռուները փնտռուած փոփոխութիւններէ
բաղաձայնական քննարկին մէջ, որոնք
«ի՞նչ պէտք է ըլլայ»⁽²⁾ ի հնթագրութիւն-
ներու մէջ նեցուկ կը փնտռեն, 'ahbîrâ
բայը կա՞մ խնամութեան մէջ կը դրուի
hbr IIի «ընկերութեամբ միանալ»⁽³⁾, կամ
անջատելով այս արմատէն, կը կապուի
արարելէն hbr արմատին հետ, որ իր ա-
ռաջին ձևին մէջ կը նշանակէ «պէսպիս-
ութիւն» և երկրորդ ձևին մէջ «գարգառել,
պճնել (ճառ)»⁽⁴⁾:

Ինչ որ Յսր կը փոփոքի այս հատու-
ածին (Յսր, ԺԶ. 1-6) մէջ ըսել, բոլորո-
վին յատակ է: Կ'ըսէ իր բարեկամներուն,
անոնց երեսին, թէ եթէ իր դերը չըջուէր
անոնցինն հետ, ինք ալ պիտի կրնար
անոնց միութեամբ լին տալ պարապ խօս-
քերով: Պիտի կրնար մրցիլ իր երեք
բարեկամներու «հովտ խօսքերով» (ԺԶ.
3, ԺԵ. 2): Ան կը նկարագրէ այսպիսի
խօսակցութիւն մը, քանի որ ան զուգա-
հեռական մը կու տայ «հովտ խօսքեր»
նախադասութեան և շակնարկելով խելացի
խօսակցութեան, 'ahbîrâ 'alêkem b'millim
նախադասութեամբ: Այս արտայայտու-
թեամբ, ուրիմ, ան ըսել պիտի ուզէր
նմանօրինակ բան մը, «ես ալ պարապ

(¹) N. H. Tur - Sinai, The Book of Job (Jerusalem, 1957) 263.

(²) E. J. Kissane, The Book of Job (Dublin, 1939) 97, 99. La Sainte Bible ... de Jérusalem (Paris, 1956) 617.

(³) BDB (= F. Brown — S. R. Driver — C. A. Briggs, Hebrew - English Lexicon [Boston, 1906]) 288. C. J. Ball, The Book of Job (Oxford, 1922) 249.

(⁴) Ges. (= W. Gesenius — F. Buhl, Hebräisches und Aramäisches Handwörterbuch [Leipzig, 1921] 211, habar I. L. Köhler — W. Baumgartner, Lexicon in Veteris Testamenti Libros [Leiden, 1953] 273, habar I. G. Hölsher, Das Buch Hiob (Tübingen, 1952) 40.

ձայն պիտի հանէի խօսքերով որոնք ոչ օգտակար և ոչ ալ քաղաքավար պիտի ըլլային ձեզի»։ Արդ, վկայութիւն մը կրնայ մէջբերուիլ աքքատերէնէն ցուցնելու համար թէ երբայական բնագործին մէջ փոփոխութեան պէտք չկայ և թէ 'ahbirāh որեւէ կապակցութիւն երբայական արմատ hbr II⁽⁵⁾ կամ աքքատերէն eberu⁽⁶⁾ հետ սխալ է, որովհետեւ ուրիշ աքքատերէն արմատ մը կայ որ մեզի կը ներկայացնէ հարցին լուծումը։ Այս արմատը habaru A⁽⁷⁾ է⁽⁸⁾։

Քանի որ բաւոր հատուածները ուր այս արմատը կը հանդիպի աքքատերէնի մէջ յիշատակուած են Շիքակայի Ասուրական Բառարանին մէջ (Chicago Assyrian Dictionary), հոս հարկ չկայ յիշելու այս հատուածները, որոնք հոն դասակարգուած են habarratu⁽⁹⁾, habaru⁽⁹⁾, habru⁽¹⁰⁾, huburu B⁽¹¹⁾ ներքեւ։ Հոս կը բուէ միմիայն ցոյց տալ այս արմատին իմաստը։ Օրինակ ինչպէս երբայական hbr արմատը Յոր ԺԶ. 4^ր մէջ, նոյնպէս նաեւ աքքատերէն habaru⁽¹²⁾ չի նշանակեր սովորական, ամէնօրեայ խօսակցութիւն, այլ կը նշանակէ «ազմկալից ըլլալ», այսինքն բարձրաձայն և պարագ խօսակցութիւն բնակ. տեսնել մասնակարգուած հատուածները։ «sa . . . surris uštādiru zamar uhtab[bar]» (տարբերակ uhtabar)։ «Ան որ պահ մը առաջ վհատած էր, շուտով կատաղի⁽¹³⁾ կը դառնայ»։ eli rigmesina attadir [ina h]u-bu-

ri-si-na la isabbatanni sittu = «Առաջիկայ անանց (բարձր) ձայններէն. անանց աղմուկին պատճառով չեմ կրնար քնանալ»⁽¹³⁾։

Յորը ուրեմն կը պատասխանէ իր բարեկամներուն, որոնք իրեն վտիւս սփռած մը կը ներկայացնեն իրենց «մոխրաման առականքով» (ԺԳ. 12), թէ ինքն ալ կրնայ «խօսքերով աղմուկ հանել» ('ahbirā b^omillim) և ստուգիւ տալնապի մէջ պիտի չըլլար զանոնք լռեցնելու իր իսկ «հովտա խօսքերով», եթէ այդպէս ընտրէ։ «(Ես ալ կրնայի խօսիլ ձեզի պէս, եթէ ձեր գիրքին մէջ ըլլայի)։ Կրնայի ազմկալից ըլլալ խօսքերով ձեր դէմ⁽¹⁴⁾», այսինքն, «(Ես ալ կրնայի խօսիլ ձեզի լոկ աղմուկով⁽¹⁵⁾)»։

Այս օրինակը շատ լաւ ցոյց կու տայ թէ որքան երբայական բառադիտութիւնը կրնայ սորվիլ դրացի գիտութեան մը մէջ կատարուած յառաջդիմութենէն, և միտաւորակ նաեւ ապացոյց մըն է Յորի Գրքին մեծապէս բանաստեղծական ոճին, որ չի վարանիր հաղուագիւտ բառեր գործածելէ⁽¹⁶⁾։

OSWALD LORETZ

(CBQ, 1961 Յունիս, քի 3.

հատր 23, էջ 293-294)։

Իրգիւ. ԱնՈԻՇԱԻԱՆ, ՎԻԴ. ԶԼՂԱՆԵԱՆ

⁽⁵⁾ Տես երկրորդ ծանոթութիւնը։

⁽⁶⁾ Ges 211, habar I. Աքքատերէն B eberu⁽¹²⁾ համար, տես CAD (= Assyrian Dictionary, Chicago, 1956), հատոր 4 (E), 13b.

⁽⁷⁾ CAD, հատոր 6 (H), 7b.

⁽⁸⁾ CAD, հատոր 6 (H), 7b.

⁽⁹⁾ CAD, հատոր 6 (H), 7b.

⁽¹⁰⁾ CAD, հատոր 6 (H), 17b.

⁽¹¹⁾ CAD, հատոր 6 (H), 220b.

⁽¹²⁾ CAD, հատոր 6 (H), 7b, habaru A (b) ներքեւ։ Lambert, Babylonian Wisdom Literature (Oxford, 1961) 40.

⁽¹³⁾ CAD, հատոր 6 (H), 220b, huburu B⁽¹²⁾ ներքեւ։

⁽¹⁴⁾ Տես verba dicendi 'al'ով, BDB 757c (6)։

⁽¹⁵⁾ Բազմաթիւ օրինակներ չէզոք բայերով hiphil մէջ, տես G. Bergsträsser, Hebräische Grammatik II. (Leipzig, 1929) 19d։

⁽¹⁶⁾ (Թարգմանիչին ծանոթութիւնը)։ Շահեկան է գիտել տալ որ Յորի եղբայրակցութեան Թարգմանութիւնը (Confraternity Version) խնդրոյ առարկայ նախադասութիւնը կը թարգմանէ իբրեւ կրնայի ատենախօսել ձեր վրայ։